

# TURABİ OCAĞI

## DEDELERİ İLE SÖYLEŞİ

Doç. Dr. İbrahim ARSLANOĞLU

Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Hacı Ali Turabi Ocağı, Çubuk Yöresi Alevî ocaklarından. Bu ocağın piri Seyyid Kalender Veli Ocağı, mürşitleri ise Hasan Dede Veli Ocağı'dır.

Dedelerle görüşmeye geçmeden önce Turabi Ocağı'nın kurucusu Hacı Ali Turabi hakkında kısa bilgi verelim. Hacı Ali Turabi, Hz. Muhammed'in soyundan İmam Muhammed Bakır'ın neslinden gelmektedir. Babası Seyyid Ahmet, annesi Zeynep Hatun'dur. Miladî 1173 tarihinde Türkistan'ın Sayram Kasabası'nda doğmuştur. Türkistan Piri Şeyh Hoca Ahmed Yesevî, oğlu Kutbettin Haydar komutasında Anadolu'ya gönderdiği beş bin kişilik ordunun sancaktarı olarak S. Hacı Ali Turabi'yi görevlendirmiştir. Ordu Keskin Tekfuru'na yenildi. Bunun üzerine Hacı Ali Turabi 1205 yılında soğuk bir kış günü Çankırı'nın Şabanözü ilçesine bağlı Mart köyüne gelmiş, "Burası mart gibi soğukmuş" diyerek bu köye yerleşmiş ve köye böylece adını da vermiştir. Turabi Dede, 1265 tarihinde Şabanözü ilçesi Mart köyünde vefat etmiştir (Teberoğlu,1999:16).Türbesi bu köyde bulunmaktadır. Hacı Ali Turabi, Çubuk yöresinin çeşitli köylerinde bulunan taliplerini eğiterek pirlük görevini yerine getirmiştir. O, bu yörenin Türkleşmesi ve İslamlaşmasında önemli rolü olan Horasan erenlerinden birisidir.

Hacı Ali Turabi, Medine'de Hz. Muhammed'in kabrini ziyaretlerinde bir naat söylemiştir. Bu naatın birkaç kıtasına burada yer verelim (Dedeoğlu, Özdemir, 7.11.98.):

Medine-i Münevvere Ravzında bulduk usül

Giydik iman hulkına, dinimiz buldu usül

Evliya, Enbiya kapında beli bağlı kul

Kıl Şefa'at Ya Muhammed Şah-ı Sultan-ı Resül

Gayriden bildim, bugün Hakk'ı fark eyledim.

Gönlümü itikat, ihlas ile berk eyledim.

Can-ı baş-ı evlat, ayali yoluna terk eyledim.

Kıl şefaet Ya Muhammed Şah-ı Sultan-ı Resul

Birgün zahir olur, kıyamet dehşeti

“Nefsi, nefsi çağırır”, cümle nebi sana ümmeti

Cihan-ı yar, Ali yarin cümlesinin hürmeti

Kıl şefeet Ya Muhammed Şah-ı Sultan-ı Resül

Eksik etmez bizden nan-ı nimeti

Yarattı cümleyi, Yaradan Gani

Tarikat içinde erkanı, yolu

Hazreti Ademden beri biliriz.

Turabi’yem var mı? sözün ötesi

Öldür hırsı, nefsi Hakk’a yetesi

Ermeni’nin Rum’un yağlı ketesi

Kaypak Müslümanı dinden çıkarır.

Bu ocak dedelerinden Hasan Dedeoğlu ve Halil Özdemiroğlu ile Alevilik konusunda bir görüşme yapmak istediğimizi kendilerine bildirdik. Dedeler, konu ile ilgili soracağımız sorulara beraber cevap vermek istediklerini belirttiler. Kasım 1998’de görüşmeyi gerçekleştirmek üzere Yıldırım Beyazıt semtindeki derneklerine gittik. Bu arada Mustafa Güvenç dede ile yaptığımız görüşme söz konusu edildi. Hasan Dedeoğlu bizim bu talebimizi memnuniyetle kabul etti. Kendileri ile yaptığımız görüşmeyi aşağıda sunuyoruz:

**Hasan Dedeoğlu**, 1929 yılında Çankırı ili Şabanözü ilçesi Mart köyünde doğdu. İlkokul mezunu olan Dedeoğlu, devlet memurluğundan emekli olmuş olup; üç çocuk babasıdır.

**Halil Özdemiroğlu**, 1931 yılında Çankırı’nın Şabanözü ilçesine bağlı Mart köyünde dünyaya geldi. İlkokulu bitiren Özdemiroğlu bir kamu kuruluşunda çalışarak emekli oldu. Evli ve dört çocuk sahibidir.

Yukarıda da konu edildiği gibi, dedelerin ikisi de Mart köyünden olup, Ankara’da ikamet etmektedirler. Aynı zamanda her iki dede birbiri ile musahip kardeşidirler.

### **Hangi köylerin piriğini yapıyorsunuz, piriniz ve mürşidiniz kimdir?**

Talip köylerimiz şunlardır: Çankırı ili Şabanözü ilçesine bağlı köyler: Mart köyü, Bulgurcu köyü, Göldağı köyü, Özbekköy, Karahacı köyü, Kutluşar ve Değirmencievi köyü.

Ankara ili Çubuk ilçesine bağlı köyler: Sarısu köyü, Kösrelik köyü, Dağkalfat köyü, Demirci köyü, Mahmutoğlan köyü, Kargın köyü.

Ankara ili Kalecik ilçesine bağlı Yüzbeğen ve Tavşancık köyleri, Kırıkkale'nin Hasan Dede Kasabası yine Kırıkkale ilçesi Sulakyurt ilçesi Hamzalı köyü, Bursa ili İnegöl ilçesi Şehitler köyü, Eskişehir ili Beylikahır ilçesi Koşmat Köyü

Bu köylerden bazılarının tamamı bizim ocağa bağlı iken bazı köylerde bizim ocakla birlikte değişik ocaklara bağlı talipler bulunmaktadır.

Pirimiz Seyyid Kalender Veli Ocağı, mürşidimiz ise Hasan Dede Veli Ocağı'dır.

**Kendinizi nasıl tanımlarsınız veya yolunuza ne ad veriyorsunuz (Alevî, Bektaşî, Alevî-Bektaşî, Kızılbaş vb.) ?**

Kendimizi Alevî olarak adlandırırız.

**Sizce Alevîlik nedir?**

**Alevîlik; Hz. Muhammed'in Ehl-i Beyti'ne (Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve bunlardan gelen evlatlarına) sevgi ve muhabbet beslemek, taraftarı olmak ve onların yolundan gitmektir. Süreğimiz, Şura Suresi 23. Ayete dayanmaktadır.**

**Alevîlik bir din mi, mezhep mi, yoksa bir tasavvuf anlayışı veya tarikat mıdır?**

Alevîlik; İmam-ı Cafer Sadık mezhebine bağlı Nazenin Tarikatı ve tasavvuf yoludur, İslamiyet'in özetidir.

**Kökleriniz nereye dayanır? Orta Asya mı, yoksa Hz Muhammed'e mi?**

Köklerimiz Hz. Ali neslinden 5. İmam Bakır evlatlarından Seyyid Ahmetoğlu Horasan pirllerinden Seyyid Hacı Ali Turabi'ye dayanır. Bunlar Emevî ve Abbasiler zamanında Orta Asya'ya göç edip oraya yerleşen ve sonradan Türk kızları ile evlenerek Türkleşen zatlardır.

**Ocağınızın adı nedir, dedeler kimlerdir?**

1. Seyyid Hacı Ali Turabi Ocağı'dır. Dedeler, bu zatın soyundan gelen erkek evlatlardır. Dedelik görevini akraba içerisinde ehil olanlar yaparlar. Dedelerden bazılarının isimleri şöyledir. Ali Dedeoğlu, Halil Özdemiroğlu, Yusuf Dedeoğlu, Şükrü Dedeoğlu, Hasan Dedeoğlu, Hidayet Dedeoğlu.

2.

### 3. Süreğiniz (erkan) kitaplara mı, yoksa sözlü geleneklere mi dayanır?

Süreğimiz başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere İmam-ı Cafer Buyruğu, Şeyh Safi Buyruğu gibi kitaplara, sözlü görgü ve geleneklere dayanır.

#### İkrar nedir?

İkrar (biat), bağlılık yemini etmek, söz vermektir. Bu hususu daha iyi açıklayabilmek için Tacettin Küçük'ün bir şiirini buraya alıyoruz:

Bir kamilden dersin almak

İkrarına bağlı kalmak

İnsan doğup insan ölmek

Öyle kolay değil dostum

Bir olup birliğe girmek

Velilerden örnek almak

Mevla'yı özünde görmek

Öyle kolay değil dostum

Arayıp suçunu bulmak

Kötülerden ders almamak

Vicdanen mahkeme olmak

Öyle kolay değil dostum

Derya-yı ummana dalmak

Arayıp cevheri bulmak

Aç kalmadan oruç tutmak

Öyle kolay değil dostum

Tacettin ölmeden ölmek

Hayrını şerrini bilmek

Allah'a kul olup ölmek

Öyle kolay değil dostum

### **Niyaz nedir?**

Niyaz gönül lokmasıdır, dosttan dosta giden sevginin yoludur. Dedenin dizi, göğsü veya omzunu öpmek, dedeye niyaz etmektir (Hak sende demektir). Niyaz edilen de şahadet parmağı ile niyaz alır. Bu ise, "Hak sende" demektir. Sadece dede ile talip niyazlaşmaz, aynı zamanda talipler de birbirleriyle niyazlaşırlar. Bir başka açıdan niyaz (secde veya sücud), boyun bükme ve eğilme demektir. Secde (niyaz) eden Rahman olanın kucağına eğilmiş olur. Secdenin (niyaz) bu özelliği, Allah'ın en mükemmel yarattığı ve tecellisi olan insanı da secde edilecek bir mertebeye çıkarmıştır. Hicr Suresi 29. Ayet ve Sa'd Suresi 72. ayetlere göre varlık ve oluşta Allah'tan sonra secde edilmeye layık tek varlık insandır.

### **Nasip alma nedir?**

Arapça'da nasip; pay, kısmet anlamına gelir. Alevîlik ve Bektaşîlik'te belli bir törenle yola girip, manevi bir nasip elde etmektir.

### **Tevella ve teberra nedir?**

**Tevella:** Şura Suresi 23. ve Ahzap Suresi 33. ayetler gereğince Hz. Muhammed'in Ehl-i Beyti'ne (Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ve bunların neslinden gelenlere) sevgi ve muhabbetle bulunmaktır.

**Teberra:** Hz. Muhammed'in Ehl-i Beyti'ne garez ve buğuz edenlere iyi gözle bakmamaktır. (Lanetullahı alel kavmizzalimin) "Allah zulmeden kavimlere lanet etsin."

### **Musahiplik nedir, bunun aslı nereye dayanır?**

Evli olup birbirleriyle anlaşabilen (eşleri ile birlikte) dört canın bir törenle şeriat, tarikat, marifet ve sırr-ı hakikat kapısına ermeleridir. Bir başka söyleyişle manevi kardeş olmak, iyi ve kötü günlerinde birbirlerine maddi ve manevi destek olmak ve birbirini iyiye, güzele, doğruya teşvik etmektir.

İmam-ı Cafer Sadık ve Şeyh Safi buyruklarından alınan kurullarla belirlenen musahiplik, Alevî toplumunda yaşamaktadır. Kaynağını Kur'an'dan alan ve kıyas yapılmaksızın yorumlanan musahiplik, İslam dininde bir farz olarak görülmektedir. Musahiplik, Sebe Suresi 46. Ayet, Enfal Suresi 72., 73., 74. ve 75. ayetler, Nisa Suresi 35. ayet, Fetih Suresi 10., 18., 19. ayetlere dayanmaktadır.

Konu ile ilgili olarak yine Tacettin Küçük'ün bir deyişi alınmıştır:

Muhammed Ali'den bize yadigar

Bacı kardeş bizim yolumuz

Kırkların Ceminde almışız himmet

Gerçeklerden gelir dolumuz bizim

Dört can olmuş maneviyat kardaşı

Gönüllerden doğmuş sevgi güneşi

İtikatla sever kardaş kardaşı

Dört kapı kırk makam yolumuz bizim

Şeriatı atıp tarikata gireriz

Ehl-i beytten medet mürüvvet dileriz

Hakikatın güllerini dereriz

Kudrete uzanır kolumuz bizim

Musahip olmuşuz bacı kardeşler

Allah aşkı ile akmaz mı yaşlar ?

Münafık olanlar bizleri taşlar

Mevla'ya malumdur halimiz bizim

Bilenler bilirler bizi, biz kimiz ?

Muhammed Ali'ye gider yolumuz bizim

Biz Selman'dan aldık bir deste nergis

Tacettin der açtı gülümüz bizim

### **Alevîler ile Bektaşîler arasında ne fark vardır?**

Alevîlik'te Ehl-i Beyt neslinden gelen bir pire bağlanmak ve ikrar vermek gerekir. Bektaşîlik'te ise hizmeti sonunda, seçimle gelen dedebaba dikilir. Ayrıca Bektaşîlik'te musahiplik yoktur. Bektaşîlik Alevîlik'in bir koludur. Her ikisinde de esas olan eline, diline ve beline sahip olmaktır.

### **Alevîlik'te namaz var mıdır?**

Namaz sözcüğü dilimize Farsça'dan geçmiştir. Namazın Arapça'sı salattır. Türkçe ise dua okumak, anlamına gelir. Daha doğrusu namaz Allah'a yalvarıp yakarmaktır. Bunun vakti saati yoktur, her zaman yapılabilir. Alevîlerde de namaz vardır, bu iki rekat halka namazıdır. Alevîler arasında da Sünnîler gibi beş vakit namazı isteyen kılar.

Taliplerinden olan Mehmet Abdal Ocağı'nda hem şariat erkanı "süreği" (namaz, oruç, hac vs) hem de tarikat süreği "erkanını" yerine getirdiklerini, aralarındaki bu farkın nereden geldiğini, sorduğumuzda dedeler: "Mehmet Abdal Ocağı'nın önceleri Malatya'daki Seyyid Pir Hasan Ocağı'na bağlı iken bu ocak dedelerinin Malatya'dan gelip gidemeyişleri yüzünden, sonradan emaneten kendi ocaklarına bağlandığını, bu yüzden aralarında böyle bir farkın bulunmasının doğal olduğunu" söylediler.

Bunun yanı sıra Dede Hasan Dedeoğlu, "abdest alıp namaz kılarak günlük hayatta diğer insanlarla olan ilişkilerinde gerçek Müslüman gibi yaşayanların bırakın elini ayaklarının altını öperim." derken, Halil Özdemiroğlu ise, "namaz bize atalarımızdan gelenek ve görenek olarak gelmedi, eğer öyle olsaydı, biz de namaz kılardık" dedi.

### **Alevîlik'te oruç var mıdır?**

Alevîlikte; Müslüm, Akil ve çocuğu için olmak üzere 3 gün, 12 imamlar çeşitli zamanlarda öldürüldükleri için (Muharrem orucu) 12 olmak üzere toplam 15 gün matem orucu tutulur.

Alevîler arasında da Sünnîlerde olduğu gibi ramazan orucunu tutanlar da vardır (Bakara Suresi 183., 184., 185. ayetler)

### **Sizde hac var mıdır, taliplerinizden kaç kişi hacca gitmiştir?**

Hac, ilk peygamber Hz. Adem'den beri gelip geçmiş bütün peygamberler ve onlara gönül vermiş müminlerde bir iman ve ülkü birliğini ilan etmek ve pekiştirmektir. Bu bir İslâm Şurası'dır.

Kur'an-ı Kerim'in tarif ettiği hac; maddi gücü ve sıhhati yerinde olan bir Müslüman'ın hayatında bir defaya mahsus olmak üzere yapması gereken bir farzdır. Bunun dışında Alevîlikte (ölmeden evvel ölmek olan) musahip kavline girenler hacı sayılırlar. Çünkü onlar da hacdaki insanlar gibi beyaz çarşafa sarınırlar. Musahip töreninde ilgili ayetler okunduktan sonra musahip olan canlara miracınız kutlu ve tavafınız kabul olsun, denilir.

Taliplerimizden ve amcalarımızdan hacca gidenler olmakla beraber Sünnî komşularımıza göre bizde hacca giden çok daha azdır.

### **Alevîlik'te zekat var mıdır, zekat kimlere verilir?**

Alevîlikte hem zekat ve hem de humus vardır. Zekat önce fakir olan akrabalara, sonra muhtaç olan komşulara ve Türk Hava Kurumu gibi hayır kurumlarına verilir. Humus ise Enfal Suresi 41. Ayet gereğince pirlere verilir.

### **Alevîlikte "talip", "rehber", "dede", "mürşit", "pir" kimdir?**

**Talip**, talep eden, bir pire ikrar verendir. **Pir** veya **dede** aynı anlama gelir. **Mürşit** pirin (dedenin) piri dir. **Rehber** ise pirin yardımcısıdır. Alevîlik inancında pir pire, pir bire bağlıdır.

### **Alevîlik'te düşkünlük nedir? Kişinin düşkün olmasına kim karar verir? Düşkünlükten nasıl kurtulunur ? Bildiğiniz düşkünlük örnekleri var mıdır, bunları anlatır mısınız?**

Düşkünlük, kasten adam öldürmek, kadın kaçırmak, hırsızlık gibi konularda söz konusudur. İşlediği suçtan dolayı talibe, buyruk ve göreneklere göre, ayin-i cemin de görüşleri alınarak pir (dede)



tarafından cezası verilir. Düşkünlük cezası çekildikten sonra yine pir ve ayin-i cemin kararı ile kaldırılır. Düşkün örnekleri ve düşkünlerin isimlerini vermenin doğru olmadığını düşünüyoruz.

### **Dedelik görevi seçimle mi, yoksa aileden mi intikal eder?**

Dedelik, seçimle değil aileden gelir. Dedelik görevini yapamayan kişinin yerine, yine aynı sülaleden gelen ehil olan birisi bu görevi yerine getirir.

### **Cem evi nedir ? Bu Sünnîler'deki cami karşılığı mıdır, yoksa ikisinin fonksiyonları farklı mıdır?**

Cem evi, Alevîler'in toplu ibadet yeridir. Cem evindeki ibadet cemel cemale, bacı-kardeş bir arada her türlü hak hukuk (kul hakkı) görüşülerek barış içinde gönüller birlik olarak huşu ile yapılır.

Camide ise bu özellikler yoktur. Alevîlerden isteyenler camiye de gidebilirler. Herkes istediğine veya her ikisine de gidebilir.

### **“Şeriat”, “tarikat”, “marifet” ve “hakikat” nedir?**

Şeriat; devletin kanunlarına uymaktır. Nitekim öteden beri bir söz vardır; “Şeriatın kestiği parmak acımaz,” diye. Tarikat, bir pire ikrar vermektir. Marifet, bir işlek işlemektir. Hakikat ise, Hakk'ı özünde bilmek ve bulmaktır.

Şeriat yel, tarikat ateş, marifet su, hakikat topraktır. Bir başka söyleyişle şeriat anadan doğmak, tarikat ikrar vermek, marifet nefsinin bilmek, hakikat Hakk'ı özünde bulmaktır. Şeriat ilkokul, tarikat ortaokul, marifet lise, hakikat ise üniversitedir. Konu ile ilgili ceddimiz Seyid Hacı Ali Türabi'nin “Dört Kapı Kırk Makam” adlı deyişini aşağıya alıyoruz:

Dört kapı kırk makamdan sorarsan

Beri gel bu dersten sabah ala gör

Eğer bu esrarın aslını ararsan

Aç can gözün kalp aynasın sile gör

Şeriatla evvel makam ya Allah

Birinci inanmak; amentü Billah

İkinci ilimdir, hem Kelamullah

Okuduğun ilme amel kıla gör

Üçüncü makam-ı savm ile salat

Kelime-i şahadet, hem haccı, zekat

Haramdan, riyadan sakın be gayet

İhlas-ı pak ile makbul ola gör

Dördüncü makamı, hem helal yemek

Beşincisi akt-i nikah eylemek

Altıncısı şirki, şirk bilmek

Yedinci farz ile sünnet kıla gör

Sekizinci makamı, aşk ile şevkat

Dokuzuncusu müekkilane itaat

Onuncu Seyyiddir tatir-i sünnet

Emr-i maruf, nehy-i münker kıla gör

Tarikat'ın evvel makamı ey can

El tutup mürşidden tövbe etmek hemen

İkinci mürid ol mutlaktır ayan

Micaz-ı mürşid'den hazer kıla gör

Üçüncü kanaat ehli alasin aşık

Erenler rahine olmak muvafık

Dördüncüsü cihaddır emaneti Haluk

Kalp evini nefis elinden ala gör

Beşincisi hizmettir bir gerçek ere

Altıncı Hak yedinci özüne göre

Sekizinci hırka, taç ura

Secde-i fahri uzlet kıla gör

Dokuzuncu ola, ehl-i nasihat

Hall-i müşkül için, ede muhabbet

Onuncu makam-ı aşk ile sohbet

Nefis olup, aşk bahrine dala gör

Marifet'in on makamın fark eyle

Birinci makamda kalbin pak eyle

İkinci korkudur, özün berk eyle

Üçüncü makamdan perhiz ola gör

Dördüncü sabırdır beşinci edep

Altıncı comartlık buyurdu Cenap

Yedinci ilimdir bilene hep

Sekizinci fahir gani ola gör

Dokuzuncu olmak ehl-i marifet

Onuncusu farkı Farkullahtır elbet

Dahi on makamdır sırr-ı hakikat

Evvel makamında turap ola gör  
İkinci hoş görmek cümle milleti  
Budur erenlerin hem nasihatı  
Neylersin münkiri etme sohbeti  
Mümin isen var mümini bula gör  
Üçüncü makamı tefekkür eyle  
Dördüncü sözünü halliyle söyle  
Arif ol muhabbet deryasın boyla  
Beşinci dergahta makbul ola gör  
Altıncı makamı sohbettir gari  
Nadan ehline söyleme bu esrarı  
Yedinci sabırdır Tanrı seddarı  
Bekle sabır tekkesinde kala gör  
Sekizinci gördüğünü sidretmek  
Dokuzuncu neccat Hakk'a şükretmek  
Hem dünyayı ahireti fikretmek  
Fikir kıl her eşyadan ibret ala gör  
Müşahade oldu onuncu makam  
İşte burda tamam oldu kırk makam  
Huzur-u kalp ile kıl Hakk'a kıyam  
Cahdeyle de bu manayı ire gör

Nadan olan bu esrarı bilemez

Bu sırra ermeyen mümin olamaz

Ben mürşidim dese dahi yaramaz

Gafil gezme maksudunu bula gör

Turab-ı Mürşid'in evlad-ı Ali

Elesti bezminde demişiz beli

Nesl-i on iki imam Bektaş-i Veli

Eriş tarikata biad kıla gör.

**Kur'an okumasını bilir misiniz, Kur'an'ın değiştiğine inanır mısınız?**

Kur'an-ı Kerim'in Türkçe okumasını biliriz, yine bazı ayetleri ezbere okuyabiliriz. Kur'an-ı Kerim'de 6666 ayet olduğunda herkes hem fikir olmasına rağmen hali hazırdaki Kur'an-ı Kerimlerde bu kadar ayet bulunmamaktadır. Kur'an'ın değişip değişmediğine gelince bunu bilecek kadar bilgimiz yoktur. Bunun vebali Nesimi'nin aşağıdaki şiirinde dediği gibi ulemaya aittir.

Ey Nesimi bil ki Hak aynındadır

Bunca mahlukun vebali ulema boynundadır.

**Dolu veya dem nedir, cemevinde dolu niyetine içki içer misiniz?**

Dolu veya dem, Dehr Suresi 5., 6., 12. ve 21. ayetler ile Nahl Suresi 67. ayette olduğu gibi, cemlerde kırklar meclisinde içilen bir hizmet olarak varsa da şimdi bazı köylerde üzüm suyu, bazı köylerde de meşrubat olarak verilmektedir.

Kur'an'daki bazı ayetlerde içki, kumar, fal gibi bazı şeylerin haram olduğu bildirilir. Bundan başka "Sarhoş iken ne dediğinizi bilinceye kadar namaza yaklaşmayın. ...Zararı yararından daha çoktur." gibi ayetler vardır.

Kur'an-ı Kerim'de katillğin, ırz dűşmanlıđının ve kul hakkı yemenin yasak olduđunu bildiren pek çok ayet olmasına rađmen bunu yapan pek çok Sűnnű hiç piřmanlık duymadan ve cezasını çekmeden ibadetlerini gűnűl huzuru ile yapabilmektedir. Bu nasıl Műslűmanlık anlayıřıdır bilemiyoruz.

### **Kaç çeřit kurban kesersiniz?**

Alevűlik'te mali gűcű yerinde olanlar, bařta Kurban Bayramı kurbanı olmak űzere, Abdal Musa Kurbanı, Yıl Kurbanı, Musahip Kurbanı, Ařure Kurbanı, Dar Kurbanı ve Adak Kurbanı keserler.

### **Kurban keserken dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?**

Kurban keserken kurbanın yűnű kibleye çevrilir, tekbir getirilir, ona ekmek ve su verilir, duası yapılır ve "Bismillah Allahű Ekber" diyerek kesilir. Kurban kesilirken, hayvana eziyet vermemek için bıçađın keskin olmasına dikkat edilir.

Burada eksik bırakılan bir nokta dikkatimizi çekmektedir. O da musahip kurbanında, kurban edilen hayvanın bařta kemikleri olmak űzere, yenilmeyen iç organları ve diđer kalanlar toprađa gűműlmektedir. űnkű bu Tűrkiye'deki bűtűn Alevű gruplarında ortak olan bir uygulamadır.

### **Alevűlikte miraclama veya Ali sırrına ermek nedir?**

Alevűlik'te cemde Hz. Muhammed'in miraca çıktığını anlatan 25 beyitlik miraclama aşık tarafından okunur. Buraya bunun bir beyiti alınmıştır:

Geldi Cebrail ağırdı

Hak Muhammed Mustafa

Hak seni miraca okur

Davete kadir Hűda'ya

Ali sırrına ermek ise, Hz. Ali'yi veliyullah, vasi resűlullah bilmektir. Al-i İmran Suresi 61. Ayet nazil olduđunda Hz. Peygamber, kucađında Hz. Hűseyin, elinde Hz. Hasan arkasında Hz. Ali ve Hz. Fatıma olduđu halde Necranlılarla buluřma yerine gelir. Tanrı elçisi bűylece ayette geçen "ocuklarımızı karřılamak űzere torunlarını, kadınlarımızı karřılamak űzere de kendisiyle Hz. Ali'yi

getirmiştir. Necranlılar'la karşılıklı lanetleşmek üzere geldiklerinin sırrını bilmek, lahmike lahmi, hadisi gibi pek çok hadislerin sırrına ermektir.

#### **Alevîlik'le ilgili temel kitaplar nelerdir?**

Kur'an-ı Kerim ve tefsirleri başta olmak üzere İmam-ı Cafer Buyruğu, Şeyh Safi Buyruğu, İslâm Tarihi, Sahih Hadis Kitapları, Hadikat'üs Süeda (Saadete Ermişlerin Bahçesi), Hak âşıklarından derlenmiş cönklerdir.

#### **Alevî inancında önemli yer tutan kırklar kimlerdir ?**

Birkaç kitapta 17 bacı, 23er kişi olmak üzere 40 kişi olduklarını okuduk. İsim bulamadık, bazılarını ruhani olarak saymakta iseler de biz böyle bir kaynağa rastlamadık.

#### **Cem törenleri kaçaya ayrılır, bunların adlarını söyler misiniz ?**

Bunlar, Görgü, Abdal Musa, Musahiplik, Yıl Kurbanı, Dar Kurbanı ve Kızıldeli Kurbanı gibi törenlerdir.

#### **Gadiruhum olayı nedir, kısaca açıklar mısınız ?**

Hz. Peygamber, Veda Haccı'ndan dönerken Gadiruhum denilen yere gelir ve yüksek bir yere çıkarak üçüncü hutbesini okur: "Ben müminlere kendi nefsimden daha evla değil miyim?" deyince orada bulunanlar hep bir ağızdan: "Sen bize bizden daha evlasın", dediler. Peygamberimiz devam etti: "Ey nas, biliniz ki, benim günlerim sayılıdır. Ben Allah tarafından davet edildim. Size rehber olarak iki şey bırakıyorum. Bunlardan birisi Kur'an-ı Kerim, ikincisi ise Ehl-i Beytimdir." buyurdu. Peygamberimiz Ehl-i Beytim sözünü üç defa tekrarladı ve şöyle devam etti: " Ey Nas, biliniz ki, Allah benim Mevlam ise ben de müminlerin mevlasıyım. Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Her kim Allah'ı severse beni sever, her kim beni severse Ali'yi sever. Her kim Allah'ın düşmanı ise benim de düşmanımdır. Benim düşmanım ise Ali'nin de düşmanıdır."

Hız. Peygamber bu sözlerini bitirdikten sonra ellerini kaldırarak Őu duayı yapmıŐtır: “Ya Rabbi, Ali’yi seveni sev, Ali’ye dűŐman olana dűŐman ol. Ali’ye yardım edene yardım et, Ali’ye hakaret edeni hakir et, Hak daima Ali ile beraberdir.”

Hız. Peygamber’in bu duasına amin diyen cemaat Hız. Ali’ye biad ettiler. Hatta Ömer İbn Hattad da “kutlu olsun sana ya Ali, sen benim ve kadın erkek herkesin mevlası oldun” demiŐtir.

Hız. Peygamberin hutbesinden sonra Őu ayet nazil oldu: “Bugün sizin dininizi tamamladım ve nimetlerimi tamamladım ve size din olarak İslamiyet’i tebliğ ettim.”

Al-i İmran Suresi 76. ayette: “Kim ahbine vefa eder, takvaya sarılırsa hiç kuŐkusuz Allah takvaya sarılanları sever.” Yine aynı surenin 77. ayetinde; “Allah’a verdikleri sözű ve yeminlerini basit bir bedel karŐılığű satanlar var ya, iŐte onlar için ahrette hiçbir nasip yoktur. Allah onlarla konuşmayacaktır; kıyamet günü onlara bakmayacaktır. Onları temizleyip arıtmayacaktır. Onlar için korkunç bir azap vardır.” buyrulmaktadır. Görűldűğű gibi ahde vefa bu ayetler gereğű zorunlu iken buna uyulmamıŐtır.

### **Semah nedir, kısaca açıklar mısınız ?**

Hız. Muhammed’in kırklara geliŐi ve bir üzűm tanesini Sırr-ı İlahi ile ezmesi ve kırklardan birisinin nuŐ etmesi ile Hız. Peygamber de dahil Ya Allah deyip semah dönmesidir. O gűnden beri Alevilik’te ibadetin bir bölümű olmuŐtur. Diğerk tarikatlarda da semah vardır, fakat bunu onlar çeŐitli çalgılarla yaparlar, Alevilik’te ise sazla icra edilir.

### **İnancınıza göre horoz kutsal mıdır, açıklar mısınız ?**

Horozun inancımızda hiçbir kutsallığı olmadığı gibi diğerk kümes hayvanlarından da farkı yoktur. Cemlerde kurbandan evvel öncű olarak duasű yapılarak kesilir. Böyle horoz meraklıları için Aleviler arasında anlatılan bir horoz fıkrası vardır: “Sünnű bir hoca Alevű dedesine: “Dede Efendi horoz sizin mezhepten mi?” diye sorar. Dede cevaben: “Vaktinde ötüŐűne bakarsan bizim mezhepten diyeceğim amma çöplükte eŐindiğine bakarsan sizin mezhepten olsa gerek” demiŐ.



## Ahmet Yesevî ve Hacı Bektaş Veli kimdir?

Hoca Ahmet Yesevi, Ehl-i Beyt soyunun gerek Emevîler ve gerek Abbasiler döneminde gördüğü zulüm üzerine Orta Asya'ya göç eden peygamber sülalesinden olup, Türk kadınlarla evlenerek Türkleşen bir sülaleden gelmektedir. Babası Şeyh İbrahim, Sayram'da bir şeyhin halifelerinden olup Musa Şeyh'in kızı Ayşe Hatun ile evlenmiştir.

Hoca Ahmet Yesevî, Orta Asya Türkleri'ni İslâm dini ve Türk Dili başta olmak üzere ortak bir kültür ve inançta birleştirir. İslâm inancını aşk ve sevgi yöntemiyle benimseterek yetiştirdiği 90 bin Horasan Piri'ni Anadolu ve Balkanlar'a gönderen ve Türklük'ü ve Müslümanlık'ı yayan zattır.

Hacı Bektaş Veli, Hz. Ali ile Hz Fatıma'nın torunlarından olan ve Orta Asya'ya göç eden ve orada Türk kızları ile evlenerek Türkleşen Ehl-i Beyt soyundan gelen İbrahim Sani'nin oğludur. Ahmed Yesevî tarafından Horasan'dan Rumeli'ye (Anadolu'ya) gönderilen Horasan pirlерinin piri

Alevîlik'te tek eşlilik mi, yoksa çok eşlilik mi esastır ? Bir Alevî birden fazla kadınla evlenebilir mi?

Alevîlik'te tek eşlilik esas olup, çocuğu olmayan veya eşleri sonradan hasta olan erkekler ikinci evliliği yapabilirler. Tabii ki, bazı istisnalar kaideyi bozmazlar.

### **Alevîlik'te boşanma nasıl karşılanır?**

Boşanma, Alevî toplumu tarafından hoş karşılanmaz ve herhangi bir ahlaki kusuru olmayan eşin boşanması kasten adam öldürmek suçundan sonra ikinci sırada bir suç sayılır. Bunun sonucu düşkünlüğü gerektirir ve hiç hoş karşılanmaz.

### **Ruh göçüne inanır mısınız, bununla ilgili bir örnek biliyor musunuz?**

Ruh göçüne inanırız. Kur'an-ı Kerim'de reenkarnasyon (tenasuh) hakkında birkaç ayet vardır.

Bakara Suresi 28. ayette şöyle buyrulmaktadır: "Allah sizi yaratan ve sonra rızkınızı veren, sonra sizi öldürecek daha sonra da sizi diriltecek olandır." Yine Rum Suresi 40. ayette "Sonra ölümünüzün arkasından sizi yine diriltmiştir." ve Bakara Suresi 56. ayette de bu konuya değinilmektedir.

Ayrıca televizyonda seyrettiğimiz bir programda ölen bazı kişilerin tekrar başka şahıslar olarak dünyaya geldiklerini ve geçmiş olayları inandırıcı şekilde anlattıklarını seyrettik.

### **"Nevruz", "Hıdırellez" ve "Muharrem" in önemini kısaca açıklar mısınız ?**

Nevruz, 21 Mart günüdür. Bu günde 1. Hz. Ali'nin doğmuştur, aynı zamanda bu gün Hz. Ali ile Hz.

Fatıma'nın evlendikleri gündür. Eski Türkler'in kışın sığındıkları yerlerden çıkarak yeni yaşama

kavuştukları için sevindikleri ve oyun oynadıkları gün ve baharın uyanışı da bu güne rastlar.

6 Mayıs Hıdırellez ise; Hızır Aleyhisselam ile İlyas Aleyhisselam'ın buluşup Ab-ı hayat (ölümsüzlük) suyunu bulup içtikleri gündür. Hızır ile İlyas'ın sağ olduklarına inanılır ve bu sebeple bayram yapılır.

Muharrem, kameri ayların ilkidir, ve Müslümanların yılbaşısıdır. Bizim açımızdan bu ayın önemi, Hz. Hüseyin'in Emevi Halifesi Yezid'in adamları tarafından şehit edildiği ay olmasıdır.

### **Mehdi'nin geleceğine inanır mısınız, geldiği zaman neler yapacak ?**

Mehdi'nin geleceğine ve yeryüzü halkının Allah'ın takdiri ile kurtuluş vesilesi olacağına inanırız.

Bugün yeryüzü zulümle dolduğu gibi onun gelmesiyle adaletle dolacağına inancımız tamdır.

Bazı Alevî grupları Atatürk'ü mehdi olarak görüyorlar. Siz bu konuda neler söylersiniz ?

Atatürk'ü Mehdi olarak değil, vatanımızın kurtarıcısı, Cumhuriyetimizin kurucusu ve mazlum

milletlerin önderi olarak görürüz. Ona sonsuz saygımız vardır.

### **Evlerinizde kimlerin resimleri bulunmaktadır ?**

Evlerimizde başta Hz. Ali, Hacı Bektaş Veli, Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere aile büyüklerimizin resimleri bulunmaktadır.

### **Ocağınızda suç işleme oranı nedir, hangi olaylar cemaat içinde çözülür, hangileri mahkemeye intikal eder ?**

Köyümüzde Alevî-Sünnî karışıktır. Sünnîler'e göre suç işleme oranı Alevîler'de daha azdır. Davalarımızın çoğunluğunu yıllık görgü sırasında pir huzurunda çözeriz. Çözilemeyenler mahkemeye intikal eder.

Alevî köylerinde cami var mı ? Varsa bunlar sizin tarafınızdan mı, yoksa devlet tarafından mı yaptırıldı ?

Bizim köyümüzde Sünnîler çoğunlukta olduğu için köylüler tarafından iki cami yaptırılmıştır. Diğer

Alevî köylerindeki camilerin bazıları devlet teşviki ile bazıları ise köylülerin kendileri tarafından

yaptırılmıştır. Osmanlılardan beri Sünnîleştirme gayreti devam etmektedir.

### **Alevîlik'te kadın-erkek eşit midir ?**

İnancımıza göre kadın erkek eşittir. Kur'an-ı Kerim'de kadın ve erkeğin eşit yaratıldığı ve birbirlerinin tamamlayıcısı olduğu anlatılmaktadır.

Esas Alevî olmak; ikrarla mı, yoksa musahip olmakla mı gerçekleşir? Çocuklar için Alevîliğe giriş töreni düzenlenir mi?

Her Alevî, buluş çağına girince ve evlenirken ikrar verir. Musahip töreninden sonra bireyin dört kapı ve kırk makama erdiği kabul edilir.

### **Düşkünlük her Alevî için mi, yoksa musahipli olanlar için mi söz konusudur?**

Suç işleyen her Alevî için düşkünlük vardır. Musahipli olanların cezaları biraz daha fazladır.

Alevî cemaatinde camiye ve cemaate karşı bir soğukluk bulunmaktadır. Bu durumun sebepleri nelerdir, açıklar mısınız?

Emevîler zamanında 90 yıl hutbelerde Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'e lanet okutulmuş, Ali evlatları ve taraftarları yani Alevîler kıyıma uğramıştır. Abbasiler amca çocukları olmasına rağmen Emevîler'den aşağı kalmamışlar, onlar da Ehl-i Beyt'e zulüm ve kıyımaya devam etmişlerdir. Bunun sebeplerini açıklayabilmek için yedi kez Limni Adası'na sürgüne gönderilen Niyazi Mısri, Osmanlı padişahı II. Sultan Ahmed'e gönderdiği mektuba şunları yazmıştır: "Ey Sultan Ahmet, senin bana şiddet-û adavetin İmam-ı Hasan ve İmam-ı Hüseyin'in evvel mümin olmalarındandır. 78 yaşımaya girdim. İlimde de, amelde de bir itimat edeceğim ve ona kıyasım yoktur. Ancak ol iki sultanın velayetlerine ve mümin olduklarına fahrederim. Bir elim Hasan'ın bir elim Hüseyin'in omzundadır. Niyazi Mısri ol iki sultanın yoluna kurbandır. Ne zaman emredersen celladını yolla Mısri'yi pare pare eylesinler." İstisnaları tenzih ederiz ama, bugün camilerde Ehl-i Beyt'ten bahsedilip bunların kimler olduğu açıklanmamaktadır. Aynı zamanda Ehl-i Beyt taraftarları türlü hakaretlere uğramaktadırlar. Gerek okullarda verilen din derslerinde ve gerekse camilerdeki hutbelerde Hak ve hakikat anlatılmamaktadır. Bunlar doğru olarak anlatıldığı takdirde iki toplumun birbirlerine daha fazla yaklaşacağına inanıyoruz.

### **Hız Ali'de ilahlık var mıdır?**

Hız. Ali'de ilahlık yoktur. Hız. Ali Allah'ın velisi, mürşid-i kamil ve Peygamberimizin vasisidir. Edip

Harabi'nin Hız. Ali hakkındaki bir deyişini sunulmaktadır:

Haydar-ı Kerrara canım fedadır  
Çünkü kendileri şah-ı velidir  
Bazı müfsitlerin sözü hebadır  
Söylüyorlar haşa Allah Ali'dir.  
Sırrı Hakk'a bunlar agah oldular  
Hakk'a gidenlere hemrah oldular  
Ali haktır, fakat Allah değildir  
Böyle zannedenler mutlak delidir  
Ali'nin pek büyük kerameti var  
Kerametten büyük velayeti var  
Halik diyenlerin dalaleti var  
Zira hak Muhammed Ali celidir  
Dinle bu söz, vaiz pendî değildir  
Benden Hak söylüyor indî değildir  
İman-ı Harabi şimdi değildir  
Ta bezm-i elestü kalü belidir.

### **Musahibin işlediği suçtan öteki musahibin sorumlu olması sizce doğru mudur ?**

Musahipler, birbirleriyle kendi aralarında anlaşarak musahip olmayı kararlaştırırlar ve pir huzurunda ve erenler meydanında ikrar verip, birbirlerine kefil olurlar. Musahiplik kurumunun insanlar arasındaki suçların azalmasına etkili olduğuna inanıyoruz.

**Alevîlerle Sünnîler arasında (sünnet düğünü, evlenme, nikah, cenaze yıkama ve gömme vb konularda) ne gibi farklar görüyorsunuz ?**

Bir gencin buluş çağına girdiğinde ve evlendiğinde ikrar vermesinden başka bir fark görmüyoruz.

**Yezidlik nedir? Sizce Sünnîler yezid sayılır mı?**

Yezid, İslâm Dini'ni saltanata çeviren Ebu Sufyan'ın oğlu Muaviye'nin oğludur. Yezid, Allah'ın Ahzap Suresi 33. ayeti ile temiz olduğunu bildirdiği ve Şura Suresi 23. ayet ile sevilmesini farz kıldığı Ehl-i Beyt'ten olan Hz. Hüseyin'i katleden kişidir. Sünnîler yezid değildir. Bununla birlikte bir ayet-i kerimede "...Kim ki zalimleri sever ve medh ederse onlar da zalimdir." buyurulmaktadır.

**Alevîler niçin tavşan eti yemezler ?**

Tavşanın başı kediye, kulakları eşeğe, burnu fareye ve ayakları köpeğe benzemekte olduğundan genellikle toplumumuzca bu hayvanın eti yenilmez. Kur'an'da haram olarak bildirilen hayvanlar hariç isteyen ve midesi alanlar her istediğini hayvanın etini yiyebilirler.

Sünnîler boğazında bir demir parçası bulunan tazının boğarak öldürdüğü tavşanı yerler ve buna helal derler. Buna karşılık besmele ile ve kurallarına uygun olarak kesmemize rağmen bazı Sünnîler "Alevîler'in kestiği yenilmez, haramdır" diyorlar.

**Sizce Sünnî bir kişi Alevî olabilir mi, buna ait bildiğiniz bir örnek var mı ?**

Bize göre Sünnî bir kişi Alevî olabilir. Bizim kendi köyümüz olan Şabanözü ilçesi Mart köyünde Alevî-Sünnî karışık yaşadığı için Alevî iken Sünnî olan, buna karşılık Sünnî iken Alevî olanlar vardır. Bunların isimlerini burada vermemiz uygun olmaz.

**Çubuk yöresi dışındaki Alevîlerle ilişkileriniz nasıl, kız alıp verir misiniz?**

Eskiye nazaran şimdi çok çeşitli yerlerden evlenenler olabiliyor. Ege Bölgesi'nde Çepniler Tahtacılar'dan kız aldıkları halde, kendileri onlara kız vermemektedirler. Çepniler aynı inanç sistemine sahip bulunan tahtacılar göre kendilerini daha üst statüde görmekte, kendilerinin saygınlığı olduğuna inanmaktadırlar. Türkmen kavramı Tahtacı kavramı ile özdeşleşmekte, oysa Çepni gruplarda Alevî kültür özelliği daha ağır basmaktadır (Türkdoğan,1995:170). Çubuk

yöresindeki Alevîler’de Ege’deki bu durum söz konusu değildir, bugünlerde Çubuk Yöresi Alevîleri sadece diğer Alevî gruplarından değil, aynı zamanda Sünnî kesimden de kız alıp vermektedirler.

### **Sünnî köylerle ilişkileriniz nasıl ?**

Yukarıda da birkaç münasebetle bahsettiğimiz gibi bizim köyümüz Alevî-Sünnî karışık olup, Sünnîler çoğunluktadır. Alevîler’le Sünnîler arasındaki ilişkiler iyidir. Geçmişte komşu köylerle hayvan otlatma konusunda kavgalar olurken, günümüzde köylerin nüfusunun çok azalmasından dolayı böyle bir sorun yaşanmamaktadır.

İran’da Şîî bir devlet bulunmaktadır. Bu ülkenin rejimi hakkında ne düşünüyorsunuz?

İran’daki fanatik Şîî rejimi reddettiğimiz gibi, Türkiye’deki o rejimin özentisi olanlara ve sempati duyanlara da karşıyız. İran Şîîleri ile aramızdaki benzerlik Ehl-i Beyt sevgisinden başka bir şey değildir. İran’da bir de Alevî olan Ehl-i Hak denen bir grup bulunduğunu biliyoruz.

### **Gençlerinizin geleneklerinize ilgileri nasıldır ?**

Alevî toplumunun dernekleşmesinden sonra gençlerimizin geleneklerimize karşı olan ilgisinin biraz daha arttığını görüyoruz.

### **Bazı Alevî grupları “önce Türküz sonra Müslümanız” diyorlar. Sizin bu konudaki düşünceleriniz nelerdir ?**

Biz de aynı şekilde düşünüyoruz. Ancak bu arada insan olduğumuzu da unutmamalıyız, çünkü bu da son derece önemlidir.

### **Sizce Alevîler’le Sünnîler arasındaki soğukluk nasıl giderilebilir ?**

Önce okullarda din derslerinde ve İmam-Hatip okullarında öğrencilere derslerde verilen konular ile camilerde vaizlerin ve hatiplerin konuşmalarındaki yanlışlıkların düzeltilmesi ve halka gerçek dinin anlatılması gerekmektedir. Bundan başka insanı seven hümanist ve laik insanların yetiştirilmesi ile bu soğukluk giderilebilir.

## **Sünnîler'den kız alıp verir misiniz ?**

Eskiden Sünnîler'le aramızda kız alış-verişi yoktu. Şimdi şehirleşme dolayısıyla evlenmeler görülmektedir. Fakat Alevî kızlarının çoğunluğu mesut olamıyorlar. Çünkü yüzyıllardır yapılan iftiraların az da olsa etkisi devam etmektedir.

Çubuk Yöresi Alevîleri, günümüzde Sünnî gruplardan kız alıp vermektedirler. Bu sonuca sadece bu görüşme ile ulaşılmış değildir, konu ile ilgili uygulanan anket de bunu kanıtlamaktadır. Bu olgunun Alevî-Sünnî bütünleşmesinde çok önemli bir adım olduğunu düşünüyoruz.

## **Bu soruların dışında Alevîlik'le ilgili söylemek istediğiniz bir şey var mı?**

Alevîliğin çıkış sebeplerini iyi anlayabilmek için aşağıdaki konuların Kur'an tefsirlerinden, hadis kitapları ile İslâm Tarihi kitaplarından tekrar tekrar okunması gerekir. O zaman gerçeklerin daha iyi anlaşılacağına inanıyoruz.

1. 1. Tevbe suresi 1-40 ayetlerinin tebliği
2. 2. Veda Haccı'ndaki üç hutbe: a) Arafat'ta b) Mina'da c) Gadirihum'da (bunlar çok önemlidir)
3. 3. Kırtas (Vasiyetname) olayı.
4. 4. Usame ordusu
5. 5. Hz. Peygamber'in vefatı ve defin işleri
6. 6. Fedek Hurmalığı olayı
7. 7. Kербela vakası

## **SONUÇ**

Çeşitli araştırmalardan edindiğimiz bilgilere göre, Alevî dedelerinin büyük çoğunluğunun bilgileri sadece sözlü geleneklere dayanmaktadır. Oysa söyleşi yaptığımız Çubuk yöresi Alevî dedeleri, inanç ve görüşlerini en başta Kur'an'ı Kerim olmak üzere kitaplara dayandırmaktadırlar. Ayrıca başta alanında hayli yeterli bulduğumuz Mustafa Güvenç dede olmak üzere görüşme yaptığımız dedelerin hemen hepsi Alevîlik'le ilgili bilgilerini yeterli bulmadıklarını söylemişlerdir. İşte Turabi Ocağı dedeleri

Hasan Dedeoğlu ve Halil Özdemiroğlu da bunlar arasında yer almaktadırlar. Bu da konu ile ilgili az çok bilgi sahibi olduklarının bir kanıtı olsa gerek. Çünkü bilen kişi, eksikliklerinin farkına varabilmekteyken, yeterli bilgiye sahip olmayan kişiler, çok şey bildiklerini sanmaktadırlar.

Dedeler, köklerinin bir taraftan Hz. Ali'ye, diğer taraftan Orta Asya Türkleri'ne ulaştığını iddia ederek, bunu şöyle açıklamaktadırlar: "Hacı Ali Turabi, 12 imamlardan 5. İmam İmam Bakır'ın neslinden gelmektedir. Hz. Hüseyin'in torunları, gerek Emevîler ve gerekse Abbasiler tarafından gördükleri zulüm sebebiyle Orta Asya'ya göç etmişler ve orada Türk kızları ile evlenerek Türkleşmişlerdir."

Turabi dedeleri, Alevîliği hem bir mezhep (İmam-ı Cafer Mezhebi) hem de bir tasavvuf ve tarikat (Nazenin Tarikatı) olarak kabul etmektedirler.

Alevî-Sünnî farklılığında belki en büyük problemlerden birisi, **Kur'an'ın değiştiği hakkındaki inançlardır**. Hasan Dedeoğlu ve Halil Özdemiroğlu bu konuda bilimsel bir tavır takınarak bu işi ehline (bilim adamlarına) havale etmişlerdir. Gerçekten de bu problemin, ilahiyatçı bilim adamları tarafından incelenip enine boyuna tartışılarak kesin bir sonuca ulaştırılmasının, Alevî-Sünnî bütünleşmesinde son derece önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Turabi dedeleri, Sünnî Müslümanların dinin şekille ilgili kısımları (namaz, oruç, hac zekat vb.) üzerinde gereğinden fazla durduklarını fakat insanlarla ilişkiler konusuna pek fazla önem vermediklerini iddia etmektedirler. Çünkü onlara göre Sünnîler'in bir kısmı her türlü kötülüğü yaptıktan sonra yine camiye ibadet etmeye gidebilmektedirler. Oysa ibadetin amacı insanları kötülüklerden uzaklaştırmaktır.

Görüşmede yer alan **"inancınıza göre horoz kutsal mıdır?"** sorusu, İrene Melikoff (1994:23)'un

"Alevîlerin Cebraîli (horoz) ile Yezidilerin Melek-i Tavusu ortaktır." iddiasını test etmek amacıyla sorulmuştur. Oysa bunun dedeler tarafından, ard niyetle sorulmuş gibi algılandığını sanıyoruz.

Çünkü dedeler bu soruya kısa cevap verme yoluna giderken, bununla ilgili bir de fıkra

anlatmışlardır, Bu durum konunun açığa kavuşmasını önlemiştir.

Ayrıca, **"Hz. Ali'de ilahlık var mıdır?"** sorusu, İrene Melikoff (1994:34)'un "Alevîler Ali'nin tanrısallığına inanırlar." iddiasını test etmek amacıyla sorulmuştur. Dedelerin bu soruya verdikleri cevaplardan ise Hz. Ali'nin tanrısallığını kabul etmedikleri anlaşılmaktadır.

Görüşmede dikkati çeken hususlardan birisi de, bazı Alevîler'in "Devlet Alevî köylerine cami yaptırarak bizi Sünnîleştirmek istiyor." iddiaları ile ilgili dedelerin görüşleridir. Turabi dedeleri, Alevî köylerindeki camilerin bazılarını devletin, bazılarını da halkın kendisinin yaptırdığını söylemişler, fakat buna "Osmanlılardan beri Sünnîleştirme gayreti devam etmektedir." tezini ilave etmişlerdir.



Ayrıca “**tavşan etinin niçin yenilmediğini**” sorduğumuzda, dedeler bunu “Tavşanın başı kediye, kulakları eşeğe, burnu fareye, ayakları köpeğe benzediği için Alevî toplumunca yenilmediği” şeklinde belirtmişlerdir. Burada ayrıca konu ile ilgili olmamakla beraber, “Biz hayvanları besmele ile ve kurallarına uygun olarak kesmemize rağmen, bazı Sünnîler Alevîler’in kestiği hayvanlar haramdır, yenilmez.” diyorlar, düşüncesini dile getirmişlerdir. Bu, Sünnîler’in Alevîler hakkındaki önyargılarının bir ifadesidir. Oysa İslam inançlarına göre, Ehl-i Kitabın (Hıristiyan ve Yahudiler) kestiği yenilebiliyorsa, Müslüman Alevîler’in kestiklerinin yenilmesinde bir beis olamaz. Çünkü o döneme kadar Osmanlı Devleti’nde Alevîler’le Sünnîler arasında bu derece farklılık olmadığı gibi, devletle Alevîler arasında da düşmanlık yoktur.

Yavuz Selim ile Şah İsmail’in iktidar mücadelesinden sonra Alevî-Sünnî toplumları arasında yüzyıllarca dostluk ilişkileri kurulamadığı gibi, evlilik yoluyla oluşan akrabalık ilişkileri de gelişmemişti. Bu durum aradaki buzların erimesinde en büyük engeldi. Son yıllarda Alevîlerle Sünnîler arasındaki evlilikler, iki grubun bütünleşmesi yönünde atılan adımlardan en önemlisidir. Fakat bu konuda da bazı sorunların yaşandığı bilinmektedir. Konu ile ilgili Turabi Ocağı dedeleri de Çubuk yöresindeki diğer ocak dedeleri gibi, şu iddiayı dile getirmişlerdir: “Alevî erkekleri ile evlenen Sünnî gelinler, çoğunlukla mutlu olurken, buna karşılık Sünnî erkeklerle evlenen Alevî kızları çoğunlukla bedbaht olmaktadır. Çünkü geçimsizlik sonunda erkeğin akrabaları, Alevî gelinin kendi davranışında kusur aramak yerine, onun inancını (Alevîliğini) suçlamaktadırlar.”

Turabi dedeleri, Alevîliğin ortaya çıkış sebeplerinin doğru anlaşılabilmesi için başta Kur’anın (özellikle Tevbe Suresi 1-40 ayetlerin) tefsirlerinin tekrar tekrar okunarak incelenmesini, bundan başka Veda Haccındaki Arafat, Mina ve Gadirihum Hutbeleri ile Kırtas (Vasiyetname), Usema Ordusu, Hz. Peygamber’in Vefatı ve Defin İşleri, Fedek Hurmalığı Olayı ve Kerbela Vakıa’sının İslâm tarihi kitaplarından dikkatle okunarak üzerinde düşünülmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Dedelerle yapılan görüşmelerden çıkarılan en önemli sonuç şu olmalı: Alevî-Sünnî gruplarının her ikisi de, aynı kökenden geldikleri ve aynı kültürü benimsedikleri gibi, Tanrı, Peygamber, Kutsal

Kitap vb. temel inanç konularında ortak olup bir milletin mensupları oldukları anlaşılmaktadır.

Sadece inançlarda ve dinsel pratiklerde çok ufak farklılıklar bulunmaktadır. Bunlar bir toplumun kültürünün çeşitliliğinin ve zenginliğinin kanıtı olsa gerek.

#### **KAYNAKLAR**

Kur'an-ı Kerim. Hicr 29, Sa'd 72, Şura 23, Ahzap 33, Sebe 46, Enfal 72-75, Nisa 35, Fetih 10, 18, 19.

Dehr 5, 6, 12, 21, Nahl 67, Al-i İmran 61, 76, 77, Bakara 28, 56, Rum 40.

Melikof, İrene. Uyur İdik Uyardılar, Çev: Turan Alptekin, İstanbul, Cem Yayınevi, 1994.

Teberoğlu, Haydar. Hacı Ali Türcabi Velayetnamesi, Ankara,1999.

Türkdoğan, Orhan. Alevî-Bektaşî Kimliği, İstanbul, Timaş Yayınları,1995.